

De invloed van goede voeding op het paardenwelzijn

Een paard leefde duizenden jaren geleden als steppedier, dat de hele dag in een kudde zocht naar kruiden, takjes en vezelrijke grassen met een lage voedingswaarde. Tegenwoordig wordt dit edele dier ingezet als sport- en gezelschapspaard dat het in de gangbare paardenhouderij moet doen met een eenzijdig hoogwaardig voedingspatroon waarvoor zijn lichaam niet lijkt te zijn gemaakt. Veel veterinaire aandoeningen kunnen in verband worden gebracht met ons voermanagement.

Momenteel is veel maatschappelijke discussie gaande over het houden en het welzijn van paarden. De Sectorraad Paarden heeft het Keurmerk Paard en Welzijn (KPW) overgenomen en onlangs zijn de normen gepresenteerd waarmee de Nederlandse paardensector zelf het welzijn van paarden wil borgen. Het KPW heeft deze normen afgeleid van de 5 vrijheden van Brambell, een veelvuldig toegepast model om de voorwaarden van het dierenwelzijn te scheppen. Dit model bestaat uit de volgende onderdelen:

1 Dieren zijn vrij van hongers en dorst. Ze hebben continue toegang tot vers water en een adequaat rantsoen. Voor paarden betekent dit minimaal 1,5% van hun lichaamsgewicht in droge stof (DS) aan geschikt ruwvoer met de juiste aanvullingen en hebben ze maximaal 6 uur geen eten.

2 Dieren zijn vrij van ongemak. Ze hebben een geschikte leefomgeving, inclusief schuilgelegenheid en een comfortabele rustplaats, voldoende ruimte om te kunnen bewegen, ook in de wei.

3 Dieren zijn vrij van pijn, verwonding en ziekte. Er is sprake van preventie door onder meer wormmanagement, vaccinaties en hoefverzorging en ook is er bij veterinaire problemen een snelle diagnose en effectieve behandeling.

4 Dieren zijn vrij van angst en stress. Er is zorg voor voorwaarden en behandelingen die geestelijk lijden voorkomen (dus geen luchtzuigband). Paarden zijn vrij van stereotiep gedrag. Ook bepaalde trainingsmethoden kunnen stress en angst geven.

5 Dieren zijn vrij om normaal gedrag te vertonen. Ze hebben voldoende ruimte om te kunnen rennen en gezelschap van soortgenoten. Paarden zouden zich dagelijks minimaal 4 uur vrij moeten kunnen bewegen met soortgenoten.

Goed voermanagement heeft veel invloed op het paardenwelzijn. Door op een juiste manier te voeren kunnen veterinaire problemen en stereotiep gedrag voorkomen worden. Als er dan een geschikte huisvesting en gelegenheid om in groepsverband ruwvoer te eten wordt aangeboden met daarbij ook nog een prettige manier van trainen met een passend zadel, dan zijn we een heel eind op de goede weg!

Rantsoenfouten

De meest gemaakte rantsoenfouten zijn:

- Te veel energie in de vorm van verteerbare koolhydraten (suikers en zetmeel) in verhouding tot beweging
- Te weinig mineralen, met name zink, koper en selenium
- Te weinig vitamine E bij gedroogd ruwvoer
- Te veel of te weinig eiwitten, met name de essentiële aminozuren
- Disbalans in de darmflora
- Verkeerde manier van voeren

Overconsumptie van verteerbare koolhydraten (suikers en zetmeel) en eiwitten komt veelvuldig voor bij paarden. Het overgrote ge-

deelte van paarden in Nederland wordt recreatief gehouden. Uit de algemeen geadviseerde minimale hoeveelheid ruwvoer – opname van 1,5 tot 2% van het lichaamsgewicht aan droge stof (DS) met een gemiddelde EWPa (Energie Waarde Paard) van 0,67 en maximaal 10 tot 12% suiker – kan een paard voldoende energie halen tot dagelijks een uur M-niveau dressuur. Veel paarden halen die hoeveelheid dagelijkse inspanning niet en hebben dus een te hoge energie-inname. Dit is voornamelijk de reden waarom het overgrote gedeelte van de paarden in Nederland te dik is, wat ook gezien kan worden als een welzijnsaandoening. Overgewicht heeft een negatief effect op het bewegingsstelsel, zoals verhoogde kans op kreupelheden. Verder maakt dit ze gevoelig voor insulineresistentie, zeer pijnlijke hoefbevangenheid en andere suiker gerelateerde aandoeningen zoals PPID. In tegenstelling tot wat veel mensen denken, zijn melasse en granen niet zo spannend als we het bij kleine hoeveelheden houden. Juist ruwvoer van onbemest land kan zeer hoge suikergehaltes hebben, soms wel tot 20%. Dat betekent dat een paard zo'n 2,5 kg suiker eet als hij bijna onbeperkt ruwvoer krijgt. Bij maximaal 10% suiker gaat dit naar 1 tot 1,5 kg suiker, let hier dus op! **Advies: Paarden met suikers overvoeren door onbeperkt ruwvoer te geven komt geregeld voor. Laat een analyse maken van je ruwvoer om te weten hoeveel suiker en energie erin zit.**

Te veel koolhydraten

Een teveel aan langzaam verteerbare koolhydraten geeft nog een ander groot probleem. Suikers en zetmeel die niet wordt opgenomen in de dunne darm of die niet afbreekbaar zijn, zoals fructaan, worden in het spijsverteringskanaal afgebroken door de slechte bacteriën tot melkzuur (lactaat). Dit verlaagt direct de zuurgraad van de darminhoud, wat de darmflora verstoort. De productie van vetzuren uit vezels door de goede darmbacteriën vermindert, terwijl vetzuren juist een gunstige energiebron zijn. Door een te lage pH in de blinde- en dikke darm is deze energiebron niet of slecht beschikbaar voor het paard.

Ook antibiotica, ziekte of bijvoorbeeld beschimmeld voer verstoren de darmflora. Als een paard niet goed kan kauwen of door bijvoorbeeld een wormbesmetting niet goed koolhydraten uit het voer kan opnemen, treedt er ook een verstoring op in de darmflora. Gevolgen kunnen zijn dat je paard minder graag wil werken of moeilijk op gewicht te krijgen is. Daarnaast geeft het allerlei veterinaire problemen in het maag-darmkanaal, met als gevolg dunne mest, koliekverschijnselen, hoefbevangenheid en op lange termijn problemen met de vacht en hoeven. Supplementen voeren zolang de darmflora niet in balans is, is verspild geld omdat voedingsstoffen sowieso niet goed worden opgenomen. **Advies: Paarden met een te zure darminhoud voelen zich niet fijn en hebben chronisch buikpijn. Voorkom dit door ze niet te rijk met suiker en zetmeel te voeren.**

Vezelrijk

Geschikt paardenvoer is vezelrijk. Deze vezels zijn de grondstoffen voor de opneembare vetzuren die door de goede darmbacteriën worden gevormd in de blinde- en dikke darm. Dit is het originele energiesysteem van het paard. Daarnaast zijn vezels, in combinatie met beweging, belangrijk voor een goede darpassage. Als ruwvoer daarentegen te grof is en veel lignine (houtstof uit takken en stro) bevat, wordt het zwaarder tot niet verteerbaar en kan het tot verstoppingen leiden. De vezels in het ruwvoer en de bacteriesamenstelling in de darmen (microbioom) is erg belangrijk en daardoor ook gelukkig steeds vaker onderwerp van wetenschappelijk onderzoek. **Advies: Analyseer of je ruwvoer voldoende essentiële eiwitten, mineralen en sporenelementen bevat, zodat je je rantsoen passend kan aanvullen. Dit kan veel problemen voorkomen.**

Verdubbelde norm

Tien jaar geleden gold nog als ruwvoernorm dat 1 kg hooi per 100 kg lichaamsgewicht per dag voldoende was, en was aanvullen met krachtvoer dus noodzaak. De huidige statistieken van paarden met koliek en maagzweren bevestigen echter dat ter preventie hiervan minimaal 1,5% van het lichaamsgewicht in DS aan vezels/ruwvoer gegeven moet worden per dag. Dat is 2 kg hooi per 100 kg lichaamsgewicht. De norm is dus verdubbeld, maar de suiker- en eiwitname hiermee ook. Dat maakt krachtvoer daarom in de meeste gevallen echt overbodig! Wel is een mineralenaanvulling in de meeste gevallen noodzakelijk.

Keurmerk Paard en Welzijn

Het KPW hanteert vreemd genoeg bovengenoemde minimale welzijnsnormen niet voor haar keurmerk. Voor de paardenhouders die al waren gecertificeerd en wel aan de werkelijke welzijnsnormen voldeden, heeft het KPW het KPW-plus in het leven geroepen. Om het goed duidelijk te maken voor de paardenliefhebber. Het KPW adviseert wel ruwvoer altijd te analyseren en houdt de norm van 1,5% lichaamsgewicht in DS als minimum aan ruwvoer aan, maar dit mag 30% stro zijn met 12 uur tussen de voerbeurten en een minimum van een half uur vrij bewegen per dag. Verder vindt het KPW het onacceptabel als bij beweiding langer dan 8 uur geen droge schuilgelegenheid in de wei aanwezig is. Dat biedt grote kansen voor het bijvoeren in de opfok, waar het nu systematisch verkeerd gaat met de mineralenvoorziening bij de opgroeiende paarden omdat alleen ruwvoer niet voldoet. Voldoende mineralen tijdens de groei zijn zeer belangrijk omdat ze later zorgen voor stevige gewrichten, pezen, banden en algemene gezondheid van de toekomstige paarden. 🐾

Over de auteur...

Annette van Weezel Errens, eigenaar en ontwikkelaar van Equilin en Caring Vet, is in 2004 afgestudeerd aan de faculteit diergeneeskunde met een vrije studierichting. Vele bijbaantjes als groom in bijna alle hippische disciplines en haar afstudeeronderwerp 'Ethiek en doping in de paardensport' inspireerden haar om zich te verdiepen in de preventieve diergeneeskunde. Dit doet ze binnen Equilin, want in de voedingsindustrie is nog veel innovatie. Goede uitgebalanceerde aanvullingen van het ruwvoer kunnen wezenlijke effecten hebben op het welzijn van het paard. Equilin ontwikkelt veterinaire voeding en supplementen die paarden daadwerkelijk ondersteunen bij eventueel herstel en om het lichaam gezond te houden. Daarnaast is het verbreden en overbrengen van kennis over de aard van het paard een doelstelling binnen Equilin. Annette hoopt dat de gehele paardenhouderij zich vrijwillig gaat laten certificeren voor het KPW-plus, omdat we dan fijnere, minder gefrustreerde en gezondere paarden krijgen. Zij vraagt zich hardop af waarom er concessies zijn gedaan aan het paardenwelzijn door het KPW door ook een KPW-min certificaat in het leven te roepen.

www.equinin.eu

